

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUHITIMU KIDATO CHA NNE

015/2

ELIMU YA DINI YA KIISLAMU 2

(For Both School and Private Candidates)

Muda: Saa 3

MAJIBU

Mwaka: 2014

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B, C na D zenye jumla ya maswali kumi na mbili.
2. Jibu maswali manne, swali moja kutoka kila sehemu
3. Kila swali lina alama 25.

maktaba.tetea.org

1. Kwa kutumia tafsiri na mafunzo ya Surat Tyn (95:4-5), fafania mambo matano yanayoonyesha kutukuka na kudunishwa kwa mwanadamu.

Tafsiri ya aya:

- Tumemuumba mwanadamu kwa umbo bora kabisa,
- Kisha tukamrudisha chini kabisa kabisa,

Mambo matano yanayoonyesha kutukuka na kudunishwa kwa mwanadamu:

- i. Umbo bora la mwanadamu: Mwanadamu ameumbwa kwa sura na maumbile bora, yanayomfanya awe na uwezo wa kufikiri, kuongoza, na kutenda mema. Hii ni ishara ya utukufu wake mbele ya viumbe wengine.
- ii. Nafasi yake mbele ya Mwenyezi Mungu: Mwenyezi Mungu alimpa mwanadamu hadhi ya pekee kwa kumpa akili na uwezo wa kuchagua kati ya mema na mabaya, jambo linalompa heshima kubwa.
- iii. Kushuka kwa hadhi kutokana na dhambi: Mwanadamu anaweza kudunishwa hadi hali ya chini kabisa anapokosa kufuata maadili ya dini na anapoasi kwa matendo ya dhambi.
- iv. Thamani ya imani na matendo mema: Mwanadamu anakumbushwa kuwa utukufu wake unadumu anaposhikamana na imani na kutenda mema, lakini anapoyapuuza hayo, hadhi yake hushuka.
- v. Majukumu ya kimungu: Mwanadamu aliumbwa kuwa khalifa wa ardhi, na kutotimiza jukumu hili ipasavyo kunaweza kumfanya apoteze heshima na thamani yake mbele ya Mwenyezi Mungu.

2. Eleza vipengele sita vilivyomo katika Qur'an kuthibitisha kuwa Qur'an ni kitabu cha Mwenyezi Mungu.

- i. Kutokuwepo kwa migongano: Qur'an ni kitabu ambacho hakina dosari wala migongano, jambo ambalo haliwezekani kwa maandiko ya kibinadamu.
- ii. Utabiri wa mambo yajayo: Qur'an inatoa utabiri wa mambo mengi, kama kushindwa kwa Wafursi na ushindi wa Warumi, ambayo yalitimia kwa usahihi.
- iii. Lugha ya kipekee ya Qur'an: Qur'an ina lugha ya Kiarabu ya hali ya juu na ya kipekee, ambayo haiwezi kuigwa na yeyote.
- iv. Miujiza ya kisayansi: Qur'an inataja mambo ya kisayansi yaliyothibitishwa baada ya karne nyingi, kama maelezo ya uumbaji wa binadamu.
- v. Kutokuwepo kwa mabadiliko: Tangu ilipoteremshwa, Qur'an imehifadhiwa bila kubadilishwa, ikilinganishwa na vitabu vingine vya dini ambavyo vimetipia mabadiliko.

vi. Changamoto kwa wanadamu: Qur'an inatoa changamoto kwa binadamu wote kuleta sura moja kama zake, na changamoto hii haijawahi kufanikiwa, ikithibitisha kuwa ni wahyi wa Mwenyezi Mungu.

3. Andika tafsiri ya Suratu Nasr (idhaajaa) kisha chambua mafunzo matano yatokanayo na sura hiyo.

Tafsiri ya Suratu Nasr:

- Inapokuja nusra ya Mwenyezi Mungu na ushindi,
- Na ukaona watu wanaingia katika dini ya Mwenyezi Mungu kwa makundi,
- Basi mtakase Mola wako kwa kumhimidi na umuombe msamaha. Hakika Yeye ni Mwingi wa kupokea toba.

Mafunzo matano kutoka Suratu Nasr:

i. Ushindi hutoka kwa Mwenyezi Mungu: Waumini wanapaswa kuelewa kuwa ushindi wowote, wa kidini au wa kijamii, hutokana na msaada wa Mwenyezi Mungu pekee.

ii. Kuthamini mafanikio: Mafanikio yanapokatikana, waumini wanakumbushwa kushukuru na kumtukuza Mwenyezi Mungu kwa msaada wake.

iii. Umuhimu wa kutubu: Sura hii inasisitiza umuhimu wa kutubu na kuomba msamaha, hasa baada ya mafanikio, ili kujiepusha na kiburi.

iv. Kueneza ujumbe wa dini: Watu wanapokubali dini ya Mwenyezi Mungu kwa wingi, waumini wanapaswa kuhakikisha kwamba wanawaelekeza kwa usahihi.

v. Mwisho wa jukumu la kinabii: Sura hii inaashiria kuwa jukumu la Mtume Muhammad (s.a.w) linakaribia kumalizika baada ya mafanikio ya kueneza Uislamu.

4. Bila shaka Dini (ya haki) mbele ya Mwenyezi Mungu ni Uislamu (3:19). Toa hoja sita kuthibitisha aya hii.

i. Ujumbe wa Kiislamu: Uislamu unatoa mwongozo wa kina wa maisha ya kiroho, kijamii, na kiuchumi kwa wanadamu wote.

ii. Ukamilifu wa Qur'an: Qur'an ni kitabu cha mwisho kutoka kwa Mwenyezi Mungu, kikiwa mwongozo wa milele kwa wanadamu wote.

iii. Kukubaliwa kwa Mitume wote: Uislamu unaheshimu na kuthibitisha Mitume wote waliotumwa kabla ya Muhammad (s.a.w), jambo linaloonyesha kwamba ni mwendelezo wa dini sahihi.

iv. Kuthibitishwa na elimu ya kisayansi: Qur'an inathibitishwa na ukweli wa kisayansi, ikithibitisha kuwa ni wahyi wa Mungu.

v. Sheria za haki: Uislamu una sheria za haki zinazodumisha usawa na heshima kwa wanadamu wote.

vi. Wingi wa wafuasi wa dini: Uislamu umeenea kwa kasi duniani kote, jambo linalothibitisha ukweli wake na kukubalika kwake kama dini ya haki.

5. Hakika Mwenyezi Mungu husamehe kushirikishwa; na Husamehe yasiyokuwa haya kwa Amtakaye. Na anayemshirikisha Mwenyezi Mungu bila shaka amebuni dhambi kubwa (4:48). Eleza aina kuu nne za shirk kisha oneshwa kina cha uovu wa shirk kwa mujibu wa Qur'an.

Aina kuu nne za shirk:

- i. Shirk ya ibada: Hii ni kumwabudu au kumuomba msaada mwingine yeyote kando na Mwenyezi Mungu, kama masanamu au viumbe.
- ii. Shirk ya nia: Ni kufanya ibada kwa ajili ya kuwafurahisha watu badala ya Mwenyezi Mungu.
- iii. Shirk ya utawala: Ni kushirikisha mamlaka ya Mwenyezi Mungu kwa kukubali sheria nyingine zinazopinga sheria za Kiislamu.
- iv. Shirk ya upendo: Ni kumpenda au kumpa kipaumbele kiumbe mwingine zaidi ya Mwenyezi Mungu.

Uovu wa shirk kwa mujibu wa Qur'an:

- i. Shirk ni dhambi kubwa ambayo haipaswi kusamehewa endapo mtu hatatubu (4:48).
- ii. Shirk inamnyima mtu Pepo na kumpeleka Motoni (5:72).
- iii. Shirk ni udhalimu mkubwa (31:13).
- iv. Shirk inaharibu matendo yote ya mja (39:65).

6. Toa hoja sita kufafanua taathira ya kuamini Malaika katika maisha ya kila siku.

- i. Kuongeza hofu ya Mungu: Kujua kwamba Malaika waandishi wanaandika kila tendo humfanya mtu awe mwangalifu na matendo yake.
- ii. Kuimarisha ibada: Kuamini kuwa Malaika wanahusiana na ibada, kama Jibril aliyeleta wahyi, humtia mtu moyo kufanya ibada kwa bidii.
- iii. Kuimarisha matumaini: Malaika wanaomba msamaha kwa waumini, jambo linalowapa matumaini ya kupata rehema za Mwenyezi Mungu.
- iv. Kuimarisha nidhamu: Kuamini kuwa Malaika wanafuatilia matendo ya kila mtu huwafanya watu kuwa waadilifu.
- v. Kujua msaada wa Mungu: Malaika walisaidia Waislamu katika vita kama Badr, ikionyesha kwamba Mungu huwasaidia waumini wake.
- vi. Kuimarisha imani katika Akhera: Kuamini kuwa Malaika wanahusika na kuleta roho za wafu na kudhibiti adhabu ya kaburi humfanya mtu ajiandae kwa maisha ya baadaye.

7. Bila shaka swala (ikisaliliwa vilivyo) humzuia (mwenye kuswali na) mambo machafu na maovu (29:45). Toa sababu sita zinazowafanya wengi wanaoswali kushindwa kufikia lengo hili la swala.

- i. Kukosa unyenyekevu: Watu wengi huswali bila unyenyekevu wa kweli, jambo linalofanya ibada yao kukosa athari chanya kwa matendo yao.
- ii. Kuswali bila kuelewa maana: Kuswali bila kuelewa maana ya aya na dua zinazotumika hufanya swala kukosa nguvu ya kiroho.
- iii. Kukosa nia thabiti: Watu wanaoswali bila nia ya kweli ya kumkaribia Mwenyezi Mungu hushindwa kufanikisha malengo ya kiroho ya swala.
- iv. Uzembe wa kutenda mema: Kuswali peke yake bila kufanya matendo mema huondoa athari kamili ya swala katika maisha ya mtu.
- v. Kuathiriwa na dhambi za mara kwa mara: Dhambi za mara kwa mara huzuia athari chanya za swala kwa mtu anayezitenda bila kutubu.
- vi. Kukosa muendelezo: Watu wanaoswali mara moja moja au kwa kipindi maalum tu wanashindwa kupata mabadiliko ya kudumu katika maisha yao.

8. Eleza masharti sita anayopaswa kutekeleza muolewaji katika ndoa ya Kiislamu.

- i. Ridhaa ya pande zote mbili: Wanandoa wote wawili wanapaswa kutoa ridhaa ya wazi kwa ndoa hiyo bila kulazimishwa. Ndoa yoyote inayofanyika bila ridhaa ya moja kwa moja ni batili.
- ii. Walii wa bibi harusi: Walii, au mlezi wa bibi harusi, lazima athibitishe ridhaa yake ya ndoa ili kuhakikisha maslahi ya bibi harusi yanazingatiwa.
- iii. Mahari (Mahr): Mahari ni zawadi au mali inayotolewa na bwana harusi kwa bibi harusi kama sehemu ya makubaliano ya ndoa. Mahari ni lazima iwe halali na inapaswa kukubaliwa na bibi harusi.
- iv. Mashahidi wawili waadilifu: Shahidi wawili waadilifu wanapaswa kushuhudia mkataba wa ndoa ili kuuhalalisha kihalali na kijamii.
- v. Nia ya kudumu: Wanandoa wanapaswa kuwa na nia ya kudumu katika ndoa yao, na sio kuifanya kwa muda mfupi kama ndoa za mkataba ambazo haziruhusiwi.
- vi. Kuwa huru na vizuizi vya ndoa: Wanandoa wote wanapaswa kuwa huru na vizuizi vya ndoa, kama vile mahusiano ya damu au ndoa za awali ambazo hazijamalizika kihalali.

9. Wapange wafuatao: maiti, imamu na maamuma katika utaratibu wa swala, kisha oneshwa hatua kwa hatua jinsi ya kutekeleza swala ya maiti.

Utaratibu wa swala ya maiti:

i. Maiti huwekwa mbele ya imamu kwa njia ya usawa, kichwa cha maiti ya kiume kikielekea upande wa kulia wa imamu, na kwa maiti ya kike, kichwa kikiwa upande wa kushoto wa imamu.

ii. Imamu husimama karibu na kifua cha maiti kwa maiti ya kiume, na karibu na bega la maiti kwa maiti ya kike.

iii. Maamuma husimama nyuma ya imamu kwa safu zilizonyooka, kuhakikisha nafasi sawa kati ya safu.

Hatua za kutekeleza swala ya maiti:

i. Kusimama kwa nia: Imamu na maamuma wanasimama kwa nia ya kuswali swala ya maiti kwa kusema nia kimya kimya.

ii. Takbira ya kwanza: Imamu anasema "Allahu Akbar," kisha wafuasi wake hufuata. Baada ya takbira, dua ya kufungua (Subhanaka Allahumma...) husomwa.

iii. Takbira ya pili: Imamu anasema "Allahu Akbar" kwa mara ya pili. Baada ya takbira hii, wanaswali wanamswalia Mtume (s.a.w) kwa kusoma "Allahumma salli ala Muhammad..."

iv. Takbira ya tatu: Imamu anasema "Allahu Akbar" kwa mara ya tatu. Baada ya takbira hii, dua ya kumuombea maiti husomwa.

v. Takbira ya nne: Imamu anasema "Allahu Akbar" kwa mara ya nne. Dua ya mwisho husomwa au kimya kinachukuliwa kwa ombi la baraka kwa wafu.

vi. Salaam: Imamu na wafuasi wake wanatoa salamu kwa upande wa kulia na kushoto ili kukamilisha swala.

10. Eleza njia zilizotumika kuwaingiza madarakani Makhalifa wanne waongofu wa Mtume (s.a.w) na mafunzo mawili tunayopata kutokana na njia hizo.

i. Abu Bakr As-Siddiq: Aliteuliwa baada ya majadiliano kati ya masahaba katika Saqifah ya Bani Sa'ida, ambapo alipendekezwa kwa sababu ya ukaribu wake na Mtume (s.a.w) na uaminifu wake.

ii. Umar bin Khattab: Aliteuliwa kupitia mapendekezo ya Abu Bakr kabla ya kifo chake, ambapo alionyesha sifa bora za uongozi na haki.

iii. Uthman bin Affan: Aliteuliwa kupitia shura (baraza la ushauri) lililoanzishwa na Umar bin Khattab kabla ya kifo chake, akichaguliwa miongoni mwa wagombea sita waliopendekezwa.

iv. Ali bin Abi Talib: Aliteuliwa baada ya kuuawa kwa Uthman, ambapo Waislamu wa Madina walimlazimisha Ali kuchukua nafasi hiyo kutokana na uadilifu wake na ukaribu wake na Mtume (s.a.w).

Mafunzo mawili tunayopata:

i. Umuhimu wa ushauriano: Uteuzi wa Makhaliifa ulifanyika kwa shura na majadiliano, jambo linalosisitiza umuhimu wa ushauri katika maamuzi ya uongozi.

ii. Kuweka vigezo vya uongozi: Makhaliifa walichaguliwa kulingana na sifa zao za haki, uadilifu, na uaminifu, jambo linaloonyesha kuwa uongozi wa Kiislamu unapaswa kuzingatia vigezo bora vya maadili.

11. "Bila shaka tumekwishakupa kushinda kuliko dhahiri" (48:1). Bainisha matukio sita ya kihistoria yanayodhihirisha ushindi wa Dola ya Kiislamu baada ya Mkataba wa Hudaibiya.

i. Ushindi wa Khaibar: Baada ya mkataba huo, Waislamu walishinda vita vya Khaibar dhidi ya Mayahudi waliokuwa wakipanga njama dhidi ya Uislamu.

ii. Kuingia kwa watu wengi katika Uislamu: Mkataba wa Hudaibiya uliruhusu uhusiano wa amani, ambao uliwafanya watu wengi kuingia katika Uislamu.

iii. Ushindi wa Makka: Mkataba huu ulisababisha mazingira ya amani, na hatimaye Waislamu waliteka Makka bila upinzani mkubwa.

iv. Kuimarika kwa mahusiano ya kidiplomasia: Mkataba uliruhusu Mtume (s.a.w) kutuma barua za mwaliko wa Uislamu kwa watawala wa maeneo mengine.

v. Ushindi wa Hunayn: Vita vya Hunayn vilikuwa ushindi mkubwa kwa Waislamu baada ya mkataba, ikionyesha nguvu ya kijeshi ya Dola ya Kiislamu.

vi. Kufa kwa upinzani wa kabila la Quraysh: Baada ya mkataba, nguvu ya Quraysh ilidhoofika, na hatimaye walikubali Uislamu.

12. Na kwa yakini Tuliwatuma Mitume kabla yako. Wengine katika hao Tumekusimulia na wengine Hatukukusimulia (40:78). Kwa kutumia aya uliyopewa, eleza mambo sita muhimu kwa Waislamu wa leo kujifunza historia ya Uislamu.

i. Umuhimu wa utiifu: Historia ya Mitume inasisitiza kwamba utiifu kwa Mwenyezi Mungu ni msingi wa mafanikio ya kiroho na kijamii.

ii. Thamani ya uvumilivu: Mitume walikumbana na changamoto nyingi, lakini walivumilia kwa saburi, jambo linalowahamasisha Waislamu wa leo kuwa wavumilivu.

iii. Ushindi wa haki: Historia ya Mitume inaonyesha kuwa haki daima hushinda dhuluma, jambo linalowatia moyo Waislamu kupigania haki.

iv. Kudumisha maadili: Mafundisho ya Mitume yanasisitiza umuhimu wa maadili bora kama ukweli, uaminifu, na huruma.

v. Umuhimu wa kueneza dini: Kama Mitume walivyofanya kazi ya kueneza ujumbe wa Mwenyezi Mungu, Waislamu wanapaswa kueneza Uislamu kwa hekima.

vi. Kujiandaa kwa maisha ya Akhera: Historia ya Mitume inasisitiza kuwa maisha ya duniani ni ya muda, na wanadamu wanapaswa kujiandaa kwa maisha ya milele.